

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ ОКАЗІОНАЛЬНИХ ПОРІВНЯНЬ ЯК ЕЛЕМЕНТА ІДІОСТИЛЮ ДОННИ ТАРТТ

PECULIARITIES OF RENDERING OCCASIONAL SIMILES AS AN ELEMENT OF DONNA TARTT'S IDIOSTYLE

Крилова Т.В.,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Національного авіаційного університету*

Шевченко Ю.В.,

*студентка
Національного авіаційного університету*

У статті аналізуються особливості відтворення оказіональних порівнянь Донни Тартт. Матеріалом для аналізу став роман Д. Тартт «Щиголь» та його український переклад. Оказіональні порівняння є домінантним елементом ідіостилю автора та виконують образотворчу, стилістично-описову та зображально-оцінну функції. Зважаючи на те, що вони характеризуються унікальною образною перспективою, ці мовні одиниці важко перекладаються і потребують індивідуального підходу. Встановлено, що під час перекладу оказіональних порівнянь важливо правильно відтворити авторську інтенцію, передати образ, експресивність та комунікативний ефект оригіналу, щоб продукувати в реципієнта перекладу відповідні асоціації.

Ключові слова: оказіональне порівняння, авторський стиль, авторський задум, способи перекладу, образність.

В статье анализируются особенности воспроизведения окказиональных сравнений Донны Тартт. Материалом для анализа стал роман Д. Тартт «Щегол» и его украинский перевод. Окказиональные сравнения являются доминантным элементом идиостиля автора и выполняют стилистически-описательную и изобразительно-оценочную функции. Ввиду того, что они характеризуются уникальной образной перспективой, эти языковые единицы трудно поддаются переводу и требуют индивидуального подхода. Установлено, что, осуществляя перевод окказиональных сравнений, важно правильно воспроизвести авторскую интенцию, передать образ, экспрессивность и коммуникативный эффект оригинала, продуцируя у реципиента перевода соответствующие ассоциации.

Ключевые слова: окказиональные сравнения, авторский стиль, авторский замысел, способы перевода, образность.

The article analyzes the peculiarities of rendering Donna Tartt's occasional similes. The study material is D. Tartt's novel "The Goldfinch" and its Ukrainian translation. Occasional similes are the dominant element of the author's idiosyle and are involved in providing imagery-estimative and stylistic-descriptive functions. Taking into account that they are characterized by a unique imaginative perspective, these language units are difficult to translate and require an individual approach. It is found that during translating occasional similes, it is important to reproduce the author's intention rendering the image, expressiveness and communicative effect of the original, producing appropriate associations in the recipient of the translation.

Key words: occasional similes, author's style, author's idea, methods of translation, imagery.

Постановка проблеми. Оказіональне, або індивідуально-авторське, порівняння є одним із питомо вагомих та домінантних у структурі тексту серед низки експресивних засобів художнього мовлення, характеризується значною функціональною варіативністю та є практично необмеженим з погляду його лексичного наповнення. Воно репрезентує індивідуальний погляд на той чи інший предмет або схожість з окремим предметом чи явищем. Процес відтворення цього засобу виразності супроводжується деякими труднощами, зумовленими передусім тим, що вони є одиницями культури окремої мови та неузуралізовані. Тому успішність перекладу оказіональних порівнянь залежить від майстерності перекладача, точності сприйняття ним цих одиниць та

вмінням перекласти їх так, щоб вони були співзвучні з картиною світу цільової аудиторії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оказіональне порівняння є лексичним новоствором, що виникає у результаті впливу контексту за типовою або позатиповою словотвірною моделлю, який являє собою втілення нереалізованих можливостей мови та комунікативної інтенції автора [1, с. 18].

У спостереженнях Л.В. Разуваєвої порівняння оказіонального характеру найбільш яскраво маніфестують індивідуально-авторську картину світу, а імпліцитність його ознаки слугує меті каузації в реципієнта креативного начала, оскільки не названа автором художнього тексту ознака відновлюється самим читачем, а тому такі порів-

няння мають великий прагматичний потенціал [2, с. 103].

За твердженням А.А. Риженкової, прагматичний потенціал okazіонального порівняння зумовлений зіставленням двох понять, які радикально відрізняються одне від одного в семантичному плані. Від того, наскільки віддаленими є семантичні поля конкретних об'єктів, що порівнюються, наскільки очевидною є невідповідність між ними, залежить «напруга» порівняння і його прагматичний потенціал. Чим більш віддаленими є феномени, що порівнюються, тим більш сильним і вражаючим буде ефект порівняння [3, с. 22].

Експресивно-оцінні характеристики okazіонального порівняння як засобу декорації мови виявляють ставлення автора до предмета промови і породжують ідіолістичну неповторність автора як мовної особистості [4, с. 81]. Під час перекладу такого засобу яскравої мовної експресії, як okazіональне порівняння, сила якого полягає в його незвичайності й оригінальності, не можна забувати про збереження авторської оригінальної образності, «асоціативного шлейфа» та про правильне сприйняття порівняння читачем [5, с. 97].

Постановка завдання. Метою розвідки є визначення ролі okazіонального порівняння в контексті стилістичного прийому, а також способів відтворення українською мовою англійських okazіональних порівнянь роману Д. Тартт «Щиголь».

Об'єктом дослідження статті є okazіональне порівняння як зображально-виражальний засіб мови. Предметом дослідження є шляхи відтворення okazіональних порівнянь в українських перекладах. З усвідомленням важливості для перекладознавства відтворення таких мовних одиниць, як okazіональні порівняння, які репрезентують унікальний мовний світ автора, зосередимося на образній інформації, закладеній у них, яка є невід'ємним компонентом художнього тексту.

Виклад основного матеріалу. Художній переклад як важлива форма міжкультурної комунікації є особливим видом перекладу, оскільки кожен автор прагне зробити свій текст унікальним і неповторним [6, с. 205]. Він шукає свої оригінальні шляхи та засоби висвітлення ідей у творі за допомогою системи засобів і форм словесного творчого вираження. Система змістовних і формальних лінгвістичних характеристик, яка робить унікальним втілений у творі авторський спосіб мовного вираження, є одним з інструментів вивчення мовної особистості письменника [7, с. 129].

Індивідуальна творча манера американської письменниці Донни Тартт вирізняється з-поміж

інших, адже стильовою домінантою автора є широке вживання зображально-виражальних засобів, провідне місце серед яких посідає okazіональне, або індивідуально-авторське, порівняння, яке допомагає краще розкрити образи персонажів, додає експресивності й емотивності тексту [8, с. 18].

Індивідуально-авторські порівняння утворені шляхом okazіонального переосмислення компонентів, що входять до їх складу в результаті вторинної номінації. Вони демонструють унікальну авторську інтенцію і є результатом його творчого пошуку засобів точного й яскравого вираження власної думки, а також є потужним засобом характеристики явищ, дій, героїв, виявляють авторське суб'єктивно-оцінне ставлення до фактів об'єктивної реальності [9, с. 301].

Багато okazіональних порівнянь, у результаті їх широкого вживання, перетворилися на стійкі сполучення, своєрідні штампи. Індивідуально-авторські порівняння можна розглядати як потенційні прототипи компаративних фразеологізмів такої ж структури, а вторинну номінацію під час їх утворення можна вважати okazіональною. Традиційний характер таких штампів перетворює їх на фразеологічні одиниці, образна основа яких не тільки стала несуттєвою для їхнього загального підсилувального сенсу, але здебільшого взагалі вже втрачена і навіть незрозуміла [3, с. 24].

Okazіональні порівняння є мовними феноменами. Вони не належать мові і не входять до складу її лексико-фразеологічного рівня. Крім того, за своєю структурою ці мовні одиниці є більш складними, багатослівними, аніж узуальні порівняння, адже є проявом «лінгвокреативного мислення» автора [10, с. 73].

Проблеми відтворення таких порівнянь найчастіше спричинені тим фактом, що до них складно знайти відповідники в цільовій мові, перекладачеві доводиться проявляти всю свою майстерність, щоб влучно їх перекласти. Переклад okazіональних порівнянь належить до сфери вузькоспеціальних перекладацьких питань, оскільки труднощі їх перекладу зумовлені не лише відмінностями в соціально-культурному середовищі, але й розбіжностями та специфікою образної перспективи слова кожної мови та тим, що вони не фіксуються в лексикографічних джерелах, а окремі їхні компоненти мають багато значень [11, с. 180]. Вибір потрібного варіанта перекладу може диктуватися як дією внутрішньосистемних чинників, так і структурою і спрямованістю всього тексту загалом, проте головною умовою є збереження інтенції й образу автора,

створення того ж ефекту, який закладений автором в оригіналі. Важливу роль відіграє талант перекладача, його здатність знаходити такі еквіваленти в мові перекладу, які були б співзвучні картині світу людей іншої культури [12, с. 19]. Наведений приклад демонструє нам майстерність перекладача у відтворенні авторського порівняння, коли наявні розбіжність образних основ української й англійської мов: *Before I had time to register this, a gigantic cop swooped down on me like a thunderclap: a thickheaded, bulldoggish guy, with pumped-up arms like a weightlifter's* [13, с. 276] (*Перш ніж я встиг відповісти на це, велетенський коп налетів на мене, як шуліка: тупоголовий, схожий на бульдога суб'єкт із накачаними, наче у важкоатлета, м'язами* [14, с. 278]). Для відтворення інформаційного потенціалу порівняння та його образності перекладач не залишає авторське порівняння «налетів, як удар грому», а вживає еквівалент, підбирає його відповідно до стилістичних, експресивних та культурологічних потреб тексту, порівнює копа із шулікою. Таке порівняння властиве українській мові, а тому дає змогу українському реципієнтові відчути небезпеку хижака, з яким порівнюється поліцейський.

За допомогою порівнянь Д. Тартт детально описує своїх героїв, розкриває їхні сутність, стиль життя, характеризує їхні поведінку й емоційний стан, тому досить часто для збереження початкової інтенції автора перекладачі роблять дослівний переклад зі збереженням форми порівняльної конструкції оригіналу: *Gloomily, I watched the crowd of workers streaming off the cross town bus, joyless, like a swarm of hornets* [13, с. 248] (*Я кинув похмурий погляд на робітників, гурт яких вивалювався з автобуса, сердитих, немов згряя шершнів* [14, с. 251]). Перекладач здійснює буквальний переклад, відтворює кожен елемент компаративної конструкції точним відповідником цільової мови і в такий спосіб точно втілює задум автора зобразити настрій героїв.

Однак не завжди дослівний переклад є вдалим перекладацьким рішенням, адже інколи він може призводити до створення неприродної для мови перекладу конструкції: *No, but they're as dumb as a set of sofa cushions* [13, с. 418] (*Ні, вони не бідні, але тупі, як диванні валики* [14, с. 420]). Розбіжності образів вихідної та цільової мови, зумовлені відмінностями у світосприйнятті представників українського й американського соціумів, потребують пошуку відповідного еквівалента для правильної передачі інтенції автора, адже, якщо для мови автора порівняння «тупий, як диванний валик» вважається прийнятним,

то в мові українського читача тупість людини порівнюється зазвичай з валяком, пробкою чи дубом.

Як видно з попереднього прикладу, під час передачі тих самих ідей у разі дослівного перекладу можуть виникнути невідповідності, які підкреслюють той факт, що в читачів цільового тексту та вихідного відмінні картини світу. Тоді перекладачі вдаються до інших способів перекладу цих мовних одиниць: *My mother slid in to me and grabbed my arm; and I saw she was clammy and pale as a cod* [13, с. 401] (*Маму відкинуло на мене, і вона схопила мою руку; я помітив, що вона спітніла й смертельно зблідла* [14, с. 403]). Компенсація прикметника дієсловним компонентом та додавання прислівника «смертельно» сприяли адекватній передачі прагматики й образу порівняння, оскільки буквальний переклад «бліда, як тріска» звучить неприродно для україномовного читача. Також це допомогло візуально передати зовнішній вигляд героїні і глибше проникнути в її стан. Перекладач відтворив значення мовних одиниць порівняльної конструкції через невідповідну мові рецептора заміну значення цього компонента на зовсім протилежне – притаманне порівнянням мови реципієнта, адже для української мови характерне порівняння «блідий, як смерть».

Коли можливість відтворення порівняльної конструкції шляхом підбору еквівалента чи дослівно зводиться до мінімуму, у процесі відтворення порівняльних конструкцій перекладачі також використовують описовий переклад: *You had to hand it to her: she was as cool as dammit* [13, с. 68] (*Ну звичайно. – Чого-чого, а витримки їй було не позичати* [14, с. 70]). У цьому прикладі okazionalna порівняльна конструкція сформована в результаті контамінації двох схожих за семантикою порівнянь: *as near as damn it – as near as possible* та *as cool as a cucumber – to be very calm and relaxed*. Якщо поєднати ці два порівняння, то можна зробити висновок, що *as cool as dammit* означає *as cool as possible*, тобто автор демонструє, що дівчина була надзвичайно спокійною. Якщо дослівно перекласти вихідне порівняння, то складно зрозуміти його значення, адже слово *dammit* означає «прокляття», а тому «спокійна, як прокляття» звучить дещо неприродно, принаймні для мови реципієнта. Зважаючи на складність відтворення фігурального висловлення та закладеної в ньому авторської ідеї, перекладач описово передає її значення та використовує дієсловний компонент «не позичати». Такий майстерний переклад забезпечує не лише від-

творення змісту англійського порівняння, але й є влучним та доцільним.

Однак застосування описового перекладу також не завжди доречно, адже така перекладацька стратегія може призвести до нейтралізації образності оригіналу: *He told them he had seen these Germans drunk as gods in his bar, arguing, and they are so angry and upset they had left behind – what? A folder!* [13, с. 521] (*Антон сказав їм, що бачив цих німців, вони перепилися в його барі, засперечалися й були такі розлючені й сердиті, що забули взяти, що б ти думав? Папку з документами!* [14, с. 523]). У цьому прикладі компаративна порівняльна конструкція *drunk as gods*, хоча й вважається індивідуально-авторською, проте схожа з іншими порівняннями, як-от *drunk as a hog* та *drunk as a pig*, переклад яких не лише фіксується в словниках, також є їхні влучні україномовні еквіваленти. Зважаючи на таку близькість, перекладач міг вжити один із варіантів перекладу і зробити останній більш стилістично забарвленим і яскравішим.

У своєму романі Д. Тартт досить часто вживає порівняння в мові героїв також для того, щоб дати образну характеристику різним діям та вчинкам людей, їхній поведінці, визначити світогляд персонажів та оцінити обставини чи ситуації, в яких вони опинилися: *Horst was straight as string, they all say, till he fell in with those two* [13, с. 86] (*Горст був чистий як скло, усі так кажуть, поки не піднав під вплив цих двох* [14, с. 88]). Якщо розщепити компаративну конструкцію на окремі елементи, де *straight* означає «прямий», а *string* – «струна», та вивести значення порівняння з контексту, можна дійти висновку, що автор хоче акцентувати увагу саме на дисципліні хлопця, що він завжди поводить себе належним чином. Тут можна провести паралелі з виразом «ходити, як по струнці», проте перекладач, з огляду на власне бачення та художнє сприйняття оригіналу, використовує заміну компонентів порівняння і вживає конструкцію «чистий як скло», чим підкреслює репутацію хлопця. Образність оригіналу, яку несе в собі порівняння, безумовно, збережено, однак наявні деформація авторського задуму і порушення конвенційної норми перекладу.

Широке застосування заміни значень її складових одиниць може спричинити викривлення авторської інтенції, що, у свою чергу, призводить до формування неправильного образу героя в уяві читача: *Don't start with the shortcuts. You're as bad as the Lexus lady* [13, с. 721] (*Не базикай мені знову про об'їзди. Ти немени дурна, аніж та лексусна баба* [14, с. 723]). Одиниці вихідної

порівняльної конструкції *bad + lady* та «дурна» + «баба» у конструкції перекладу перебувають на різних рівнях емоційної забарвленості. Такий переклад несе в собі надзвичайно негативний відтінок, тому в цільовій мові спотворюється не лише образ самої жінки, про яку йдеться, але й образ мовця, який описує її і постає в очах читачів грубим та невихованим.

Але інколи зміна значень лексичних одиниць не просто викривляє вихідний образ героя, але й може призвести до спотворення смислового змісту оригіналу: *But as soon as I was three or four blocks away I began to shake so violently that I had to stop in the grimy little park and sit on a bench, hyperventilating, the armpits of my Turnbull and Asser suit drenched with sweat like some coked-out junior trader who'd pressed the wrong button and lost ten million* [13, с. 548] (*Та коли я опинився за три або чотири квартали від нього, моє тіло почало тремтіти з такою силою, що я мусив зупинитися в брудному маленькому парку і сісти на лаві, задихаючись, мій костюм від Тьорнбулла й Ассера під пахвами просяк від поту, немов приголомшений невдачею молодший брокер, який щойно натиснув не на ту кнопку й програв десять мільйонів* [14, с. 549]). Зміна значення компаративної конструкції *like some coked-out*, що перекладається як «бути на кокаїні» (тобто вживати наркотики) на «приголомшений невдачею» призводить до порушення закладеного автором сенсу повідомлення й образу героя, створення хибних асоціацій в уяві читача, адже обидві порівняльні конструкції мають зовсім інше значення. Такий перекладацький хід може бути зумовлений або прагненням облагородити героя, або пом'якшити переклад, уникнути теми наркотиків, яка часто простежується у творі.

Зміна значень лексичних одиниць у тексті перекладу може призвести також до неправильного відтворення не лише рис характеру героя чи його поведінки, але й зовнішнього вигляду персонажа: *She was as wide as a prizefighter* [13, с. 722] (*Вона була широка, як борець важкої ваги* [14, с. 724]). Використання «борець важкої ваги» замість «боксер», яке є істинним значенням вихідної одиниці *prizefighter*, може навести читача на думку, що жінка мала надмірну вагу. У тексті оригіналу не зазначається вага героїні, автор хоче підкреслити її міцну статуру, наче в боксера. Однак перекладач акцентував увагу саме на вазі жінки, хоча в тексті оригіналу немає *heavy fighter*.

Попри негативний вплив такого перекладацького рішення, як зміна значень елементів порівняльної конструкції, іноді вона, навпаки, при-

водить до свідомого облагородження героїв: *But Boris – like an old se a captain – put the mall to shame* [13, с. 299] (*Але Борис – як старий морський вовк – посоромив їх усіх* [14, с. 301]). Завдяки появі зоонімічного елемента в порівнянні у вигляді вовка, герой у тексті перекладу порівнюється не просто з моряком, а з бувалим моряком, оскільки в українській мові вовком називають досвідчену людину. Така перекладацька стратегія допомагає не лише виразніше передати образ персонажа, але й викликає більшу повагу до нього з боку читачів.

Відтворення порівняльної конструкції вихідного тексту може відбуватися шляхом її збереження, проте з додаванням нової інформації в текст перекладу, яка відсутня в тексті оригіналу: *In fact, she was half Irish, half Cherokee, from a town in Kansas near the Oklahoma border; and she liked to make me laugh by calling herself an Okie even though she was as glossy and neryv and stylis has a racehorse* [13, с. 803] (*Насправді мама була наполовину ірландка, наполовину черокі з канзаського містечка поблизу кордону з Оклагомою і незрідка викликала мій сміх, називаючи себе Окі, хоч і була така ж лискуча, нервова та стильна, як елітний скакун* [14, с. 805]). Перекладач вдається до змін у семантичній структурі порівняльної конструкції шляхом її розширення. Поява таких елементів у тексті цільової мови сприяє не лише підсиленню стилістичного ефекту порівняльної конструкції, але й створює ефект облагородження героїв в описі, наділяє їх якнайкращими рисами. У вихідному тексті, як бачимо, відсутній прикметник «елітний», тоді як *race horse* дослівно перекладається як «верховий кінь». Додавання прикметника дає змогу читачеві намалювати портрет витонченої героїні і підкреслює теплі почуття сина до матері, який прагне описати жінку в найкращому світлі.

З огляду на лаконічність, властиву англійському синтаксису, багато елементів залишаються в оригіналі невираженими, такими, що мають бути на увазі, мають бути вираженими в перекладі за допомогою додаткових лексичних одиниць. Для розуміння і подальшого розкриття імпліцитного змісту повідомлення перекладач повинен не лише бути обізнаним у загальноприйнятих способах організації інформації у вихідній мові, але й залучати фонові знання в тій чи іншій сфері: *“I’m starving”, said Boris, standing up and stretching sot hat a band of stomach showed between his fatigues and ragged shirt: concave, dead white, like a starved saint’s* [13, с. 461] (*«Я помираю з голоду», – сказав Борис, підвівшись на ноги й потягуючись так, що частина живота стала*

видима між його штаньми та подертою сорочкою – мертво-біла заглибина, як у святого, що виснажив себе постом [14, с. 462]). Для розгорнутішого вираження думки перекладач вдається до експлікації і додає до компаративної конструкції слово «піст», адже святі та релігійні люди зазвичай не просто голодують, вони постуують. Тому такий переклад цілком розкриває прихований сенс вихідного повідомлення для реципієнта.

Однак додавання перекладачем частки нової порівняно з оригіналом інформації може бути не зовсім доречним і призводити до деформації авторського наміру: *Partway, my bag caught on so me thing, and for a moment I thought I might have to slip free of it, painting or no painting, like a lizard shedding its tail* [13, с. 681] (*Десь на півдорозі моя торба за щось зачепилась, і на якусь мить я подумав, що картина картиною, але мені доведеться позбутися її, як ящірка позбувається свого затиснутого між каменями хвоста* [14, с. 683]). Оригінал не дає точної вказівки на те, яким чином ящірка позбувається свого хвоста, на відміну від тексту перекладу, де зазначається, що її хвіст затискається між каменями, хоча, можливо, він відпав сам, як це часто трапляється в момент самозахисту плазуна. Тому таке додавання можна вважати невиправданим втручанням перекладача в канву оригінального твору.

Опозиції прийому додавання в процесі відтворення компаративних конструкцій є прийом опущення. Опущення елементів вихідної компаративної конструкції призводить не лише до зменшення емоційного впливу порівняння, але й до неповноти змісту: *Carlos was the oldest and most reserved of the doormen, like an aging Mexican matinee idol with his pencil moustache and graying temples* [13, с. 111] (*Карлос був найстаршим і найстриманішим із порт'є, його тонкі вусики й сиві скроні робили його схожим на старіючу мексиканську телезірку* [14, с. 113]). У цільовому тексті спостерігається втрата іменника “matinee”, який вжито в сполученні з іншим іменником “idol”, які разом перекладаються як «актор, популярний у жінок, улюбленець шанувальниць». Перекладач опускає вказівку на той факт, що порт'є не просто нагадував зірку мексиканських серіалів, а мав прихильність жінок, і змушує читача самостійно шукати згадки про це в тексті.

Окрім вилучення окремих елементів компаративної конструкції в тексті перекладу, може опускатися й ціла конструкція. Коли компаративна конструкція в тексті перекладу опускається взагалі, то відбувається цілковита девальвація художнього образу та втрата виражального ефекту ори-

гіналу: “*Theo, this thing’s gone off, open the door for me*” – *eye watering ammonia reek, holding it out before her like an undetonated grenade as she ran with it down the first airs and out to the garbage can on the street* [13, с. 400] («О, Боже, Тео, вона зіпсувалася, відчини двері для мене», але сморід аміаку розідає їй очі, і вона тримаючи зіпсовану індичку якнайдалі від себе, вибігає на пожежні сходи й спускається до смітцевого бака [14, с. 402]). У тексті перекладу перекладач вилучає порівняльну конструкцію “*like an undetonated grenade*”, яка використовується щодо жінки, яка біжить із зіпсованою індичкою, немов із гранатою. Таке порівняння має не лише стилістичний ефект, але й комічний, адже воно вжите для того, щоб викликати посмішку в читача, однак у тексті перекладу відбувається його елімінування, а тому він позбавляється колориту.

Уподібненням різнопланових понять, які не зв’язані між собою в дійсності, Д. Тартт створює надзвичайно яскраві образи завдяки неочікуванності зіставлення. Інколи реалії, навпаки, можуть з’являтися в тексті перекладу, тоді як у вихідному тексті вони відсутні. Це зазвичай робиться для наближення перекладу до україномовного читача, зокрема для створення яскравих акустичних асоціацій: *Thirty seconds, forty, like a heap of old clothes but then – so harshly I flinched – his chest swelled on a bellows-like rasp, and he coughed a percussive gout of blood that spewed all over me* [13, с. 109] (*З півхвилини він скидався на купу старого ганчір’я, але потім – так рвучко, що я відсахнувся, – його груди заскреготіли, мов ковальський міх, і він вихлюпнув із них струмінь крові, який забризкав мене* [14, с. 112]). У вихідному тексті автор порівнює скрегіт грудей героя зі звуком фрезерного інструменту по металу, тоді як в тексті перекладу перекладач порівнює його зі скреготом пристрою для роздування вогню, а саме ковальським міхом. В українській мові порівняння із цією реалією досить поширене, тому вважається доцільним не лише в інформативному, а й у культурологічному аспекті.

Перетворення в процесі перекладу порівняльних конструкцій може привести до зміни не лише слухових образів, але й зорових. У перекладі компаративних конструкцій трапляються також розбіжності певних лексичних одиниць, які породжують несумісність деяких явищ та неоднозначне сприйняття перекладу: *I felt light he a ded as though I had the fever – glowing red and radiant, like the bars in an electric heater* [13, с. 395] (*У мене запаморочилось у голові від лихоманки – я здавався собі червоним і розжареним, наче спіраль в електро-*

каміні [14, с. 396]). Лексична одиниця “*electric heater*”, яка має значення «електрообігрівач чи електроплита», замінена в тексті перекладу на «електрокамін», але ж, наскільки відомо, спіраль в електрокаміні відсутня, а є лише в електрообігрівачах і плитах, де чітко видно, якого червоного кольору вони набувають, коли нагріваються. Тому несумісність таких понять у тексті перекладу призводить не лише до викривлення змісту, але й до порушення створених автором асоціативних зв’язків, адже таке порівняння унеможлиблює відтворення в уяві читачів образу хлопця, який палає в лихоманці. Крім того, такий переклад відволікає читача від картини, яку змальовує автор, і змушує замислитися над достовірністю перекладу.

Висновки. Зіставний аналіз англomовного роману Д. Тартт та його перекладу українською мовою продемонстрував, що оказіональні порівняльні конструкції, які є невід’ємним компонентом ідіостилю автора та втілюють її досить оригінальний погляд на речі, безсумнівно, допомагають виразніше передати ідею щодо персонажів художнього твору або охарактеризувати будь-який предмет навколишнього світу, найчастіше відтворюються: дослівно, зі збереженням форми порівняльної конструкції оригіналу, заміною значень складових одиниць порівняльної конструкції, що приводить до заміни порівняльної конструкції мови оригіналу на більш яскраву та зрозумілу для реципієнтів, водночас відбувається часткова або цілковита заміна образу шляхом використання еквівалента мови перекладу, застосування описового перекладу, шляхом додавання нової інформації в текст перекладу й опущення елементів порівняльної конструкції, наявних у тексті оригіналу, та цілої конструкції. Розвідка показала, що не всі з вищезгаданих способів є доцільними та виправданими, адже інколи їх застосування призводить до девальвації образу, заниження чи завищення ступеня експресивності перекладу, зменшення емоційного впливу порівняння, появи неточності та неповноти змісту, деформації авторського задуму, створення нетипових та неприродних для мови реципієнта порівняльних конструкцій, породження хибних асоціацій у його уяві. У разі відтворення порівняльних конструкцій, що описують зовнішність, характер чи поведінку героїв, деякі способи перекладу цих одиниць можуть приводити до облагородження або, навпаки, до спотворення образів персонажів. Тому перекладач повинен проявити всю свою майстерність, акумулювати мовні та фонові знання й відтворити не лише фактичну, але й образну інформацію, з огляду на культуро-

логічні чинники, оскільки в різних країнах різні порівняння проектують різні образи.

Перспективу подальшого дослідження ми вбачаємо в порівняльному аналізі відтворення ока-

зіональних порівнянь і схожих за прагматичним впливом на реципієнта мовних одиниць – узуальних порівнянь, які також є елементом словотворчості Донни Тартт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пулина Е. Оказиональное слово в художественном тексте: способы образования и межъязыковой трансляции (на материале романа Дж. Джойса «Улисс» и его переводов на русский и немецкий языки): автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.19. М., 2008. 22 с.
2. Разуваева Л. Типы компаративных конструкций в художественном тексте с позиции их восприятия реципиентом. Вестник ВГУ. Серия «Филология. Журналистика». 2008. Вып. 2. С. 102–104.
3. Рыженкова А. Авторские преобразования устойчивых сравнений как объект перевода: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Санкт-Петербург, 2009. 26 с.
4. М'яснянкін Л. Порівняння в системі образних засобів мови. Вісник Львівського університету. 2003. Вип. 23. Серія «Філологія». С. 80–85.
5. Зайцева Т. Проблеми відтворення в перекладі мови і стилю художнього твору: збірник наукових праць. К.: КНЛУ, 2010. С. 96–100.
6. Арнольд И. Стилистика. Современный английский язык. М.: Флинта, 2005. 384 с.
7. Некряч Т. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів: навч. посіб. Вінниця: Нова книга, 2008. 195 с.
8. Амирова О. Сравнение как средство создания художественного образа (на материале английского языка). Вестник Башкирского государственного педагогического университета. 2017. Вып. 2. С. 17–21.
9. Смуциньська І. Порівняння як стилістична фігура з погляду інтерпретації та перекладу. Мовні і концептуальні картини світу. К., 2013. Вип. 2. С. 302–308.
10. Мороховский А., Воробьева О. Стилистика английского языка. К.: Высшая школа, 1991. 383 с.
11. Новикова В. Некоторые вопросы перевода авторских сравнений. Вестник Челябинского государственного университета. 2015. Вып. 6. С. 179–184.
12. Pierini P. Simile in English: from description to translation. London, 2007. 27 p.
13. Tartt D. The Goldfinch. N. Y.: Little, Brown and Company, 2013. 880 p.
14. Тартт Д. Щиголь. Пер. з англ. В. Шовкун. Харків, 2016. 816 с.

УДК 811.111'367.625

ВИДИ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА)

TYPES OF PHRASAL VERBS IN ENGLISH (THEORY AND PRACTICE)

Ніколасва Т.М.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземної філології

Київського національного університету культури і мистецтв

У науковій статті наведено особливості вживання фразових дієслів. Здійснено класифікування фразових дієслів за різними класифікаційними ознаками. Отже, є декілька типів фразових дієслів, які можна представити такими конструкціями: тип 1. дієслово + прийменник (look after); тип 2. дієслово + прислівник (give up); тип 3. дієслово + прислівник + прийменник (get down to). Автор статті аналізує індивідуальні вміння та навички перекладача під час послідовного перекладу взагалі та професійно-орієнтованого зокрема. Розкриваються основні знання, навички та вміння, необхідні для здійснення усного послідовного двостороннього перекладу. При цьому особливого значення набуває навичка переключення з однієї мови на іншу в межах попередньо відібраної семантичної системи для роботи в певних галузях спеціалізації.

Ключові слова: дієслово, фразове дієслово, класифікація, типи дієслів.